

Beérkezett: 2025. 12. 20. Elfogadva: 2026. 01. 12. Megjelent: 2026. 05. 31.

DOI: 10.21030/anyp.2026.2.9

Lehocki-Samardžić Anna

Nemzetközi fordítástudományi konferencia Eszéken

Kommunikáció és nyelv VI. Terminológia és az MI a fordítástudományban – előnyök és eredmények vs. kihívások és korlátok

December 5–6-án Eszéken a Kárpát-medence öt országából (Magyarország, Ukrajna, Románia, Szerbia és Horvátország) összegyűltek a fordítók, a fordítástudománnyal foglalkozó kutatók és terminológusok megvitatni a szakma legújabb vívmányait a *Terminológia a mesterséges intelligencia korában* című nemzetközi tudományos szakkonferencián. A Glotta Nyelvi Intézet és a Magyar Közlönykiadó és Igazságügyi Fordítóközpont Zrt. (a továbbiakban MKIFK Zrt.), valamint az eszéki Bölcsészettudományi Kar immár hatodik alkalommal szervezte meg közösen a *Kommunikáció és nyelv* konferenciát. A 2025-ös nemzetközi tanácskozás címe *Terminológia és az MI a fordítástudományban – előnyök és eredmények vs. kihívások és korlátok* lett. A konferenciasorozat szakmai támogatója hagyományosan az MTA Pécsi Regionális Bizottsága volt.

A konferenciát a szervezők nevében Lehocki-Samardžić Anna, a Glotta Nyelvi Intézet elnöke és a konferencia szervezőbizottságának elnöke köszöntötte, majd Ruthmayer János, a MKIFK Zrt. vezérigazgatója és Werkmann Horvát Ana, az eszéki Bölcsészettudományi Kar tudományos és nemzetközi ügyekkel megbízott dékánhelyettese, valamint Magdó János Magyarország Eszéki Főkonzulátusának főkonzulja szólott a résztvevőkhöz, végül pedig a szakmai támogatók nevében Kovács L. Gábor akadémikus, az MTA Pécsi Akadémiai Bizottság (PAB) elnökének köszöntő levelét is meghallgatták a résztvevők. A konferencia megnyitóján a Magyar Tudományos Akadémia fennállásának 200. évfordulójáról is megemlékeztek a jelenlévők egy ünnepi videó megtekintésével.

A plenáris előadók között két nemzetközileg elismert kutató szerepelt. Fóris Ágota, a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem egyetemi tanára előadásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a vállalati és a fordítói gyakorlatban radikális átalakulást hoz a mesterséges intelligencia. Megvizsgálta és összegezte a terminológiai kutatást és a terminológiai munkát érintő változásokat, azaz a technológiavezérelt diszrupciót, elsődlegesen a mesterségesintelligencia-alapú technológiák korában. Az előadás röviden foglalkozott azzal is, hogy a technológiai diszrupció milyen hatást gyakorol a fordítási projektfolyamatra.

1. ábra

Fóris Ágota plenáris előadása a konferencia első napján

A fókusz minden évben egy-egy segédtudományon, ezúttal a terminológián volt. Olyan kutatókat és gyakorló fordítókat hívtak meg a szervezők, akik a legfrissebb eredményeket és kihívásokat mutatták be. A konferenciasorozat célja, hogy többlettartalmat nyújtson a hamarosan induló szakfordítói képzés számára, és hidat építsen az akadémiai világ, valamint a fordító-tolmács szakma gyakorló szereplői között. A konferencia programja szerint az előadások három nagyobb szekcióban tematikusan csoportosultak: a konferencia A szekciója az MKIFK Zrt. munkatársainak előadásait fogta össze, a B szekció a terminológia az MI korában témáit dolgozta fel, a C szekcióban pedig a fordítástudomány az MI korában tárgykörét járták körül a kutatók. Az első szekció keretében hagyományosan az MKIFK Zrt. vezetősége képviseltette magát. A cég 2024-es átalakulása óta szakmai és tudományos fórumon először beszéltek a cég jelenlegi működéséről és a minőségbiztosításáról, illetve általában a fordítás és a tolmácsolás különböző jellegű problematikájáról, valamint a lektorátus működéséről.

A szekciót Ruthmayer János, az MKIFK Zrt. vezérigazgatója nyitotta meg *A nyelvi közszolgáltatás intézményi háttere* című előadásával. Az előadó elsőként az MKIFK Zrt. megalakulásáról, azaz az OFFI Zrt. és a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. fúziójáról beszélt. A cég legfőbb célja továbbra is a közfeladat-ellátás. Az Igazságügyi Fordítóközpont bemutatásával folytatódott a prezentáció (a működés alapjai, nyelvi szolgáltatások, megrendelői kör), majd az Országos Fordítási és Fordításhitelesítő Igazgatóság működéséről (szervezeti felépítés, funkciók), a hiteles fordítás kizárólagosságáról, valamint a nem hiteles fordítási és tolmácsolási szolgáltatásokról szólt az előadás. Végezetül Ruthmayer János azt elemezte, hogyan lehet a mesterséges intelligenciát becsatornázni az állami fordítószolgálatba.

Munkácsi Tamás, a MKIFK Zrt. Országos Fordítási és Fordításhitelesítő Igazgatóság kormányzati szolgáltatási osztályvezetője *A kormányzati fordítások kihívásai és buktatói a MI korában* című előadásában a kormányzati szolgáltatási osztály rövid bemutatását követően, a speciális (kormányzat) ügyfélkör széles spektrumú igényeinek részletezéséről, az ezekből eredő kihívásokról szólt. Többek között arról is beszélt, hogy milyen megközelítést igényel egy szépirodalmi mű fordításához képest egy jogszabály fordítása, mit jelent a prioritizálás fontossága, de a gyorsaság-minőség-ár Bermuda-háromszög részletes elemzését is bemutatta. A fordítások szubjektív megítélésének problematikáját Munkácsi Tamás a kivédhető reklamációk kérdésével és az irracionális megrendelői elvárásokon keresztül részletezte. Külön megfontolandó az a kérdés is, hogy a megrendelői kör általában nem tudja – és ebből következően jellemzően nincs is tisztában azzal –, hogy mit

jelent a fordítás, ezért az MI alkalmazásának lehetőségei a megrendelő, a fordító és a cég szemszögéből más-más jelentésben jelennek meg.

A jelen lévő tolmácsok és fordítók számára rendkívül érdekes előadás-sorozatot Zilahi Éva, az MKIFK Zrt. Országos Fordítási és Fordításhitelesítő Igazgatóság Tolmácsolási Osztály és Lektorai Iroda vezetője a *Tolmácsolás a közszolgálatban* című előadásával folytatta. Előadói stílusával és hatalmas szakmai tapasztalatával Zilahi Éva mindenki figyelmét megragadta, nemcsak az előadásában bemutatott példákkal, hanem számos jogi kérdés közérthető magyarázatával is. Ezek a jogi kérdések a tolmácsok mindennapi munkája során gyakran felvetődnek, és eddig egyetlen országban sem szabályozták őket megfelelően. Klenk Márk, az MKIFK Zrt. Országos Fordítási és Fordításhitelesítő Igazgatóság Fordítástechnológiai Osztály vezetője az *AI megoldások az MKIFK Zrt. fordítási folyamataiban* című előadásában arról beszélt, hogy az MI milyen felhasználási lehetőségeket biztosít az MKIFK Zrt. fordítási folyamataiban. Az előadó kiemelte a HITL-elmet, a minőségmérés és az adatvédelem szerepét, illetve azokat a sarokpontokat, amelyek mentén egyensúlyba hozhatók az AI által biztosított nyereségek és a kockázatok. Az MKIFK Zrt. szekcióját Novakov Annamária szekcióelnök, az MKIFK Zrt. Országos Fordítási és Fordításhitelesítő Igazgatóság Fordító és Tolmács Nyilvántartási és Minőségbiztosítási Osztály vezetője zárta a *Fordító és Tolmács Nyilvántartási és Minőségbiztosítási Osztály – FTNYMO* című előadásával. Ebben elsősorban az osztály vendor menedzsmenti háttéréről volt szó, ennek az elmúlt évben bekövetkezett átalakulásáról és a vendor menedzser szerepéről.

2. ábra

A konferencia az eszéki Bölcsészettudományi Kar kis dísztermében

A közös ebéd alatt a Magyar Nyelvért Nemzeti Program Magyar terminológiastratégia alprogram (TMNP2023-1/2023), illetve terminológiai projektben részt vevő kollégák megbeszélésére is sor került. A délutáni részt az előző, 2023-ban szervezett konferencián elhangzott előadásokból készített tanulmánykötet bemutatója nyitotta meg. Az *Innováció és nyelvi közvetítés* című kötetet Lehocki-Samardžić Anna, a kötet szerkesztője mutatta be Novakov Annamária segítségével. A kötet szerzői azt elemzik, hogyan alakítja át a fordítói munkát a technológiai és a módszertani innováció – a gépi fordítástól és a mesterséges intelligenciától kezdve az online kollaboratív fordításig és a tolmácsolás új eszközeiig. A tanulmányok rávilágítanak arra, hogy a fordító a digitális korban nem csupán közvetítő, hanem kreatív újító és jelentésformáló szakember. A kötet hiánypótló olvasmány fordítók, tolmácsok, nyelvészek, technológiai szakemberek és mindazok számára, akik a modern nyelvi közvetítés gyakorlati és elméleti kérdései iránt érdeklődnek.

3. ábra

Az Innováció és nyelvi közvetítés című kötet bemutatása a konferencián

A könyvbemutatót a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Kar Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékéről érkezett Sárosi-Márdirosz Krisztina elnöklésével a B szekció munkája követte, amely a terminológia kérdéskörét járta körül. A szekciót az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont munkatársai, Tamás Dóra és Kató Áron nyitották meg a *Közoktatási terminológia és utószerkesztés* című előadásukkal, amelynek keretében bemutatták az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Programon belül megvalósuló a Magyar terminológiastratégia alprogramot (TMNP 2023-1/2023). Ennek végső célja, hogy a közoktatási adatok az újonnan kiépülő Magyar Nemzeti Terminológiai Adatbázis felületén elérhetők legyenek, és ezzel is segítsék az oktatási terminológia használóit az anyaországban és a határon túli régiókban egyaránt. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetemről érkezett Hires-László Kornélia és Váradi Krisztián az *Országspecifikus felsőoktatási terminusok fordítása ukrán–magyar kontextusban* című előadásukban összefoglalták az adatbázisépítés első két évének tapasztalatait, továbbá gyakorlati példákon keresztül szemléltették, hogy az ukrainai országspecifikus felsőoktatási terminusokat milyen stratégiákkal fordíthatjuk le magyarra, illetve hogyan feleltethetjük meg a célnyelvi ekvivalenseiknek. Juhász Tóth Tímea az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének oktatója *A fordítás diakronikus bemutatása a vajdasági közigazgatásban* című előadásában ismertette az állami közigazgatási szervekben zajló fordítási gyakorlat történeti alakulását a Vajdaságban, amelynek egyik meghatározó mozzanata Vajdaság Autonóm Tartomány Fordítószolgálatának 1968-as megalakulása volt. Az öngazgatási államberendezéshez kapcsolódó szakszókészlet fordítását jelentősen nehezítette, hogy ekkor még nem állt rendelkezésre egységes terminológiai szótár.

A konferencia első napját a *Tolmácsolás krízishelyzetekben* tematikájú kerekasztal-beszélgetés zárta. A résztvevők Lehocski- Samardžić Anna, moderátor, Tóth-Palizs Hajnalka (HR), Fazakas Noémi (RO), Eszenyi Réka (HU), Sárosi-Márdirosz Krisztina (RO) voltak. A krízist sokféleképpen lehet definiálni, a tolmácsok pedig munkájuk során a definíció teljes spektrumával találkozhatnak, ezért fontos problémának számít a szakmában. A kerekasztal résztvevői az alábbi kérdéseket járták körül: hogyan definiálható a krízishelyzet; milyen példák vannak a tapasztalatból vett krízishelyzetekre; fel lehet-e teljes mértékben készülni a tolmács munkájára; mivel a tolmács nemcsak nyelvet/jelentéseket közvetít, hanem sokszor pszichológus, szociális munkás vagy akár rendőr is, hogyan lehet erre felkészülni; voltak-e olyan helyzetben tolmácsolás közben, amikor úgy érezték, hogy az életük forog kockán, mi lett ennek a vége, milyen érzéseket kelt mindez? Az izgalmas

kérdések felvetése a közönséget is olyan mértékben bevonta a beszélgetésbe, hogy szinte teljesen eltűnt a közönség és a résztvevők közötti határ, és ez dinamikus és szerteágazó vitához vezetett.

4. ábra
A kerekasztal-beszélgetés résztvevői

A konferencia második napját Eszenyi Réka (ELTE BTK Fordítástudományi és Tolmácsképző Tanszék) nyitotta meg, tovább mélyítve a terminológia és az MI viszonyával kapcsolatos ismereteket. Az előadás több friss empirikus kutatásra támaszkodva az MI-vel végzett fordítói munka (FMI) különböző aspektusait elemezte. A folyamat szintjén elméleti keretbe helyezve mutatta be, hogyan változik meg alapvetően a fordítói olvasás-írás ritmusa az MI bevonásával: milyen új döntési helyzetek keletkeznek, hogyan alakul át a figyelem és a kognitív terhelés eloszlása, valamint milyen módon módosul a kontroll és a felelősség megoszlása ember és gép között.

5. ábra
A konferencia második napján Eszenyi Réka plenáris előadása

A konferencia harmadik, a fordítástudomány különböző kérdéseit körüljáró szekcióját Walkó Ádám elnökölte. A szekció első, Sekso Milković Ana a *Kultúrtranszfer Orvos-Tóth Noémi Örökölt sors című könyvének horvát műfordításában* című előadása a fordítót nem csupán nyelvi közvetítőként, hanem kulturális mediátorként értelmezte, aki a forráskultúrához kötődő referenciákat, intertextuális elemeket és implicit kulturális tudást a célnyelvi olvasó számára hozzáférhetővé és értelmezhetővé teszi. Az elemzés rávilágított arra, hogy

Orvos-Tóth szövege nagy számban nemcsak a pszichológia területéhez kapcsolódó szakkifejezéseket tartalmaz, hanem irodalmi, határtudományos, filmes, zenei és történeti utalásokat is – köztük olyan magyar kulturális kódokat, amelyek a horvát olvasó számára nem feltétlenül ismertek. Ez szükségessé teszi a kulturális transzfer tudatos és konzekvens megvalósítását, amely a fordító részéről interpretatív, döntéshozatali és mediátori kompetenciákat egyaránt igényel.

Kovač Nera, az eszéki Nyelvtudományi Doktori Iskola doktorandusza a *Fordítási megoldások a természet-dokumentumfilmek terminológiájában* című előadásában magyar–horvát–angol–latin viszonylatban vizsgálta a fordítási megoldásokat. A természetfilmekből vett állatneveket elemezve meghatározta az ekvivalenciaszinteket a nyelvpárokra vonatkozóan, majd ezek alapján kidolgozta a fordítási megoldások csoportosítását. A marosvásárhelyi Sapientia Magyar Tudományegyetemről Fazakas Noémi, Sárosi-Márdirosz Krisztina és Barabás Blanka az *Etikai szempontok az MI használatában: egy regionális vizsgálat tanulságai* című előadásukban a mesterséges intelligencia térnyerését mutatták be a fordítói piac átrendeződési eljárásai és a fordítási folyamat megváltozásain keresztül. Előadásukban egy 2025 elején lefolytatott regionális vizsgálat eredményeit ismertették, amelyben román és magyar munkanyelvű fordítók attitűdjeit mérték fel a fordítási technológiákkal kapcsolatban, különös tekintettel ezek etikai vonatkozásaira. Lehocki-Samardžić Anna *A horvátországi magyar terminológiastratégia és a fordítói gyakorlat kapcsolatát* mutatta be. Külön kitért a horvátországi magyar közösségben már 15 éve zajló terminológiai munkálatokra és arra, hogy ezek hogyan hatottak a fordítók munkájára. Elemezte a fordítók által már kidolgozott terminológiai segédeszközök használatát és eredményességét. A horvátországi magyar nyelv- és terminológiastratégia az úgynevezett Termini-szótár szerkesztési munkálataival és az oktatási terminológia rendezésével kezdődött, a Magyar Nyelvért Nemzeti Program Magyar terminológiastratégia alprogramja (TMNP2023-1/2023) a teljes magyar nyelvterület terminológiai összehangolásának a feltételeit alapozta meg, ami egyben a horvátországi magyar nyelvhasználat szaknyelvi regiszterének a rendezését is jelenti. A szekciót Walkó Ádám zárta *A mesterséges intelligencia használata a magyar mint idegen nyelvgyakorlatokon – eszéki tapasztalatok* című előadásával, amely a digitális tartalmak oktatói (tananyag átalakítása, illetve létrehozása) és hallgatói (tanulást szolgáló tevékenységek, feladatok) szempontú használatának vázlatos bemutatását, a mesterséges intelligencia hasznának, korlátainak és veszélyeinek az áttekintését nyújtotta.

A konferenciát megtisztelte jelenlétével Magdó János, eszéki magyar főkonzul is. Köszöntését Kovács L. Gábor akadémikus, az MTA Pécsi Regionális Bizottság elnöke és a konferencia szakmai támogatója mellett számos fordító és tolmács kolléga is elküldte, továbbá a fordítástudomány jeles kutatói is jelen voltak, és aktívan részt vettek a programokon. A fordítástudomány és a terminológia kapcsolatáról szóló eszéki tanácskozás idén is azt bizonyította, hogy a nyelvi közvetítés jövője nem a gép és az ember versenyéről szól, hanem arról, hogyan képesek együtt létrehozni pontosabb, biztonságosabb és szakmailag megalapozottabb kommunikációt egy gyorsan változó technológiai környezetben.

Anna Lehocki-Samardžić: International Conference on Translation Studies in Osijek. Communication and language VI. Terminology and AI in translation studies – Benefits and results vs. challenges and limitations

Kulcsszók: alkalmazott nyelvészet, fordítástudomány, terminológia, mesterséges intelligencia alkalmazása, tudományos konferencia

Keywords: applied linguistics, translation studies, terminology, the use of artificial intelligence, scientific conference

Az írás szerzőjéről

Lehocki-Samardžić Anna

Josip Juraj Strossmayer Tudományegyetem, Eszék, Horvátország

analehocki[kukac]gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0615-5156>

Copyright © 2026 Anna Lehocki-Samardžić

This is an open-access article. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).